

БРИГАДА КЕРЭЗЗИ БОТТАНЫШКЫНДА

Сөөгү чыгарыла республикада бригада керээзи- биле ажалда турар коллективтерин саны өскөн. Олардын мурнакчы дуржууга иштерини чыгуу болуп турар. Чоокта чаа СЭКП Төп Комитетин «Ует- пурге куш-ажылды организаастарынын, болаш иди бээрини бригада хевирин улам ийа хөгжүдөр база ажымтык бедилер дутайында» доктаалды хууэл алган. Анаа дүштүр ССРЭ-ниң Министрлер Чөүлөли болаш ВЦСПС «Уетпурге куш-ажылды организа- таарынын болаш иди бээрини бригада хевирин улам ийа хөгжүдөр база оң ажымтык бедилер талазы-биле хемчеглер дутайында» доктаалды база хууэл алган. Ында бригада керээзин Уетпурге сай- зыраарынын оруктарын тодаргай айткан.

Кымылдың эит комбинатында до депшилтеги арга- нын 1980 чылдан эгелеп ажаллап эгелзген. Бо үе дур- жуунда чедип алган чедикшиктерин дутайында бола- гаш чаа доктаалга дүштүр кылза чогуур ажалдарын чутаалажып хевирлерин.

БАШТАЙГЫ БАЗЫМНАР

Бүдүрүлгө 12 бригада бар. Үч чыл бурунгаар баш- тай 2 бригада — холодильник болгаш колбаса цехи бригада керээзи-биле ажаллап эгел- зген. Чоорту шүптү бригада- лар бо аргаже шилчезин. Ин- жинерит хандырылганын пазы- нын тургускан. Бригада бүр- үдүлө куш-ажыл пасторттары бар. Бригадада бригада че- үүлелин үш-үш кижилер тур- гускан. Ында куш-ажылдың хоочунары, мурнакчылар, чартыкчылар кирген. Пас- порттары бүдүрүлгенин куш- ажыл болгаш шалын килди- зиниң ажалдакчылары бригада чөүлелинин шиптирини буу- гаар додулар. Анаа кымын шалын ажалын чүү дээр кызынган, бригадада каш киж- ги куш-ажылдың сагылачу- руму үрзүн, оларга кая- лым хемчег оларга бий- жир. Ынчангаш пасторт — бригаданын ари, көрүчү.

Бригада керээзиниң шилчезин чымын бергездикширин тур- гун. Чамдыкта сагылачу-чүмү үрзүкчирини эриг хевээр-ле анаа эртирерип таварылга- лар турган. Озалдап, ажил пагыт уулу ажалдаш улуска бо арга таарышпас турган болбойн аан Ол кышкы куш- ажылды коллективтерин мораль- психологтук байдалын эде тургузары хей күженишкени.

Алч килдиз санаар. В. Г. Петрова комбинатта 17 чыл ажаллап турар. Ол бүдүрүлгенин ажилын эки билер. 11 чыл дуржуунда колбаса цехинин начальниги болуп ажаллап турар. Оң бодалы-биле до депшилтеги арганы ажаллап эгелзгенден бээр ажалдакчынын хары- салгазы белзэй, куш-ажылдың сагылачу-чүмү экижзэн. Кол- баса цехинде ажил пагыт үер чорук шүт уууукалган.

Планнашкын айтырын, ажалды технологиянын чарты- рын болгаш ажил төлөврин чүмүкчүлүгүн ам-лаа эки ажалдакчы негеттинип турар. Бригадада кижизилдеги ажалдыга бүдүрүлгениң ин- жинер-техниктег ажалдак- чыларын өззеш кийриштирип турар. Керээлж ажаллап тур- гар 12 бригадаларынын ара- зында социалисттик чарышты профивилет комитети органи- заастаан. Куш-ажылды органи- заастарынын чаа аргазы- нын ужу-дузанын ажалын бүрүзүгө чедир тайылбырла- азын четлес. Чаа доктаалга дүштүр хемчеглерин дарый азын чутаала болуп турар.

КАДРЛАР БЕЛЕТКЕЛИ

Комбинаттын продукция- зын 500 ажит организаастар ап турар. Бо кире уулу бүд- үрүлгөде ажалдакчылар ам-лаа чедилес. Оң уружунда хей мал согар уелера бо чымын 70-80 кире кижиге түр кээп ажаллаан. Оларын ажалдак- чыларга, харысалга чок чоору ажалдакчыга ба- гай салдарыг болуп турары чутаагом. 11 аяларда үстүн- ген 478 кижиге-хүнүн хей ке- зини өскө организаастардан ажит ажаллап турганар ускен деп план килдизиниң пача- лын И. И. Сатаан-оол ху- гаалган. Ынчангаш ажалдыг кадрлар белеткел — со- гаарлаттык ажитыгларын бирээз болуп.

Чаа хууэл ажалын док- таалга ийги азы хоулукч мергежилди чедип алырын чутаала деп айткан. Брига-

Цехтин А. И. Луканина биле Л. В. Маршировага удуруткан ийи бригадалары үш чыл планын доозуккан. 11 аяларын планын холо- дильникте бижылгатынган А. В. Пятайкинниң чүдүрү- чүлөр бригаданы күүүседи- пен. Бо бүгү чедикшиктериниң үндөзүн куш-ажылды организаастарынын депшил- тегил аргаларын ажалла- рында дээрзин партия органи- зацияларын секретары А. Н. Назарова демделеди.

Ол бригада чөүлелинин ролун күштелдирер сорулга салдыган деп чутаалады. Устүнде доктаала брига- да, азево удуруткучуларынга, мастерлерге, инженерлерге материалдыг иди бээрин айттып турар. Холодильникте мастер А. В. Назаров — дээр эртемниң специалист. Ол бригада чөүлелинин ажалын экижидер талазы- биле унелиг саналдарын кийрген. Чөүлөлдө куш- ажылдың хоочунары В. Д. Лапшов биле М. А. Беспа- лова, бүдүрүлгенин мурнак- чызы А. В. Пятайкин кирип турар. Оларнын кызымак ажалынның түнелинде, куш- ажылдың сагылачу-чүмү экижзэн. Чүмү үрзүкчириниң негеледе уткан. Чөү- лө чүлө бүдүрүлгө-биле кызытаарлаттынган. Түс- түс ажалдакчылар-биле кижизилде ажалын база чо- рудуп турар. Бо бүгүгө мас- териниң ролу улуг дээрин билдинер.

Комбинатка бригадирлер чөүлелин тургузары көрдү- ген. Бо чорук күштерин таа- рыштып тургузарына, иш- эткин куралдарын дилеп тыярынга болгаш мурнакчы дуржууганы илердинерге ажалдыг. Ол кышкы мето- диктиг удурутла база күш- телер. Бригада керээз үр- түнелиг берип эгелзген. Де- пшилтеги арганы долуу- биле ажаллаар херекке администрациянын, хей-ини- ти организацияларын, бригадирлер чөүлелин демиг ажалы негеттирер. Мону чедип алыр болза, куш-ажылды коллективтерге кижизилде ажалы эки- жинер.

А. ХОВАЛЫГ.

ПАРТИЯНЫН ОБЛАСТЬ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫНЫН ДЕЛЕГАДЫ

Уругланы өөредип кижизилдериниң интиледиги бүзүр- тен кижизил башкы деп СЭКП Төп Комитетиниң июнь (1983 ч.) Пленумунга демделзген, школа башкыларын ролун кокуску-биле бедилериниң чутаалай айткан, олар- нын сорулгаларын тодаргайлаан. Пленумун шиптирлерин ажалдакчы боттадылар дээр Тес-Хемде У. Шынаа сес чыл школанын башкылар коллективни чогуур хемчеглерин ап, кол кичизилгени өөреникчилерге бижыл билгилерин бээр- не, куш-ажылга өөредилерге, оларын төлөттиг ажал-чагы кижизилдерге утгалдыган. Бөредиле болгаш кижизилде ажалын үнелиг негелзген дүштүр тургузар дээр школа директору коммунист Динземаа Маздырова Монгол чогуур ажалды башкылар болгаш ада-иелер ортуунда чо- рудуп турар.

Школанын материалдыг базаны экижип олар, ычынган кичээлдерин болгаш класстан дашкаар ажалдарын эртрир- терге таарымчалыг байдал тургустунган. Башкылашкынын шиптир экижидер, мурнакчы дуржууганы негелдирер сору- галга бээр эртемнер дай-биле методиктиг каттыжымшык- ны организаастаан, ажит кичээлдерин эртрир келген болаш өскө-даа ажалдарын чорудуп турар. Оң түнелинде школада өөредилге-кижизилде ажалы экижип олары-биле районда эки ажалдыг школаларын санынга ол кирген.

Динземаа Маздырова хей-инти ажалында база ийе- кейлиг кирип турар. Ол—көлдө Советтик депутат. Ору- нуун согуучуларыга өтчедип берип, оларын чагыларын, негеледе-дилегерин күүүседи дээр болуудан хамаарып, чүдүлери кымыл келген. Көлдө Советтин сессиязына, күс- кө, кураалына саналдык сорулгага ол утгалдып турар. Чоулук кичизилгени шиптирлериниң ол утгалдып турар. Ажалын дээр уруу сатын чотол, кызымак ажаллап чооруу школа директору Динземаа Маздырова Монгол Тес-Хемдиг коммунист партияны XIX область конфе- ренциязын делегацияга сонуп, улуг иделдегил көргүскө.

ЧУРУКТА: Д. М. МОНГАЛ.
Ю. КОСАРЬКОВТУН ФОТОЗУ.

БИСТИН ЧУРТУВУСТА

РСФСР

Барнаулдуг ногаа салтыла- рынын башкылары чайгызы- биле дөмей. Ол дээрде Алтай- да теллиа - ажалдыг «Спут- ник» совхозтун ажал-ишчиле- риниң сагыш хувенишкенин оларын ажал-ишчилериниң ажалын түнелин-дир. Огу- ри, кула, перси, капуста азын мышка ногаа аймакын он-он тонна ажит продукция- зын хоорайларга чылаң-на салдыган турар.

Хол-биле кымыр ажалдар- нын ажал-агыда механизас- таан, үнүштерин сугтарары болгаш негеледе чедикшилде бээр ажитыг кымыр хан- дыртыган, минералдыг неме- леде чедикшилдег бүдүрерин доктаамалдыг. Кышкы үе- де орооротул дүжүктөр чо- руп бедилер талазы-биле но- гаа кымырлар Москваның К. А. Тимирязев аттыг көлдө ажал- агы академиязын эртем- денерин дузалашып турар. Оларын сүмелери-биле тел- лиага өстүрер ногаааларын чаа бүгү сорттарын шепеп өстүрүп турар. Ол база эки түнелерин берип турар.

Ам бар он беш гектар теп- лицага үш гектар шөлдүг тел- лица база негелешкен. Бо чо- рук келер чымын ногааар өстүрерин калбартыр арганы бээр.

Алтайның теплицалыг мур- накчы ажал-агыда дур- жууганын Сибириниң Урал- ыг болгаш Биркым чөөн чүктүг хей-хей ажал-агыда- рында калбаса-биле негелдирер турар.

БЕЛОРУССИЯ

Лидскийн «Лидсельмаш» көлдө ажал-агы машиналар заводу корпусу туураында болгаш чаа цехке кадрлар шилеп алырында чылаң. Шүчүн районун «Октябрьск- 40 чымы» аттыг колхозунда эрти улу бажынын бүдүрүл- гөде дери береш, колхозчу- ларын аразыдан ажаллаар ажалдакчыларын белеткен бер- ген. Ам мында картофель ажаар техникага элзэн каш модификацияны кезектерин бүдүрүп турар.

Көлдөзө шөкти тургускан чо- рук заводка элзэн каш брига- дааларын өскө чорудугаларга ажаллаар кымыр хостаан, кол бүдүрүшкүнү калбар- тыр арганы ол берген. Сөөн- чар аразында үеде чамак кижилерин ажалдакчы бээр чоору ажал-агыда ам чиккен.

Гродно областын агроу- лерин хей-хей бүдүрүшкүн колхозтарда болгаш совхоз- тарда боттары филиалдары.

КАЗАХСТАН

Кулиса селкешканын бүдү- рүп үндүрерин «Целиноград- селмаш» каттыжымшыкка шиптир ажаллап алган. Республи- каның чер ажалдакчылары ух бүдүрүлгө ийдег аргатары- ның баштайгы бөлүгүн чорут- кан. Келер чазын оларын-биле тараан ситенер өзүп үнүп келгеш, тараа болгаш мал че- ми култураларын кандааш- кындан камгалаар, а кымын хову-шөлдөргө хар казын хатка алыспайн өртүктүдир.

Чаа модельди шиптедип алырынга тускай конвейер- даа тургузары негеттинмези. Ийи агы машинаны чымып тургузарына чангыс шууш- туралга шүгүмүн машина ту- дукчулары ажаллаанар. Ы- ым шүштүрүлганын ажал- даар арганын дүрелеринге чартыкчылар база дузалаш- чар. «Спутник» конвейериниң —тускай монтаж шөлдери тургузарын олар сүмелзирер. Ам мында кулиса болгаш тараа селкешканын чымып өптөрүнүн чамак ажалдарын чорудуп турар.

Ажалдын инкишатында бола- гаш инженерит шип санааш- кын бүдүрүлгө шөлдери кал- бартаан чыткан, чаа агре- гатты бүдүрүп үндүрериниң шип- гезип алыр кымыр машина тудукчуларына ол дузалаан. Чыл төнтүзүгө чедир 500 ажит селкешканын бүдүрүп үндүрер көрдүнгөн.

АЗЕРБАЙДЖАН

«Шафран» совхозтун ажал- ишчилериниң ажал алган бүгү дүжүдү чик автомашина багачыгыне сийа берип бо- лур. Ынчалзажок ол адырның хөгжүлгенин ол бүгүгө үнү- гүн дуржуунда туруп кербөн дүжүттү—120 килограмм шаф- ранны бо чымын ажаллап ча- ган.

Шафранда эң-не унелиг үе- де—кулаарында болгаш ме- диккага ажаллаар чектер- ниң чаагы чыттыг тынчкала- рын. Чымын кижиге бүдүрүл- гөде ол продукцияның чүлө хензиг граммнын хууэл алыр пунктта дужаар. Тыныкша- ларын тускай черге куртаган, оң соонда ажалдакчы уду- рер.

Шафран негелдегил кулу- тура. Ол үрүлгүлүг ажал- дазын, хей катан сугтарарын болгаш негеледе чедикшилде- ге негээр. Ынчалзажок ол продукция ажал унелиг бол- гаш ажал-агыда улуг оруу- ганы бээр.

(СЭТА).

Профвиел амыдыралы

«Көдзөниң чурттакчыла- рынын чурттаалга, коммунал хандырылга болгаш култу- ра байдалын улам ийа экижидер хемчеглер дутай- ында» СЭКП Т.К.ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөүлелиниң доктаалын бот- тадылар дээр. Танды ра- йонун партия организация- зы ажал-агыларда малчы- нарын ажалдакчы чуртта- лан экижидерип утгалган чамдык ажалдарын чорудуп турар.

Бо чымын партия райкомунуң бюрозунга «Малчы- нарын өлгөрүн чаартыр болгаш сепээр, оң култу- разын бедилер талазы-биле хемчеглер дутайында» айты- рын чутаалашкан. Кымыр ажалдарын тодаргай айттып, тускай шиптирлерин-даа хууэл алган турган. Амгы үеде оң күүүсөлдөн канды- гы?

Хыналдадан алгаш көөр- ге, чамдык совхозтарда, ылангыш дуржулга станция- зында партия, профвиел организациялары бо айты- рын кичээлгенин төвүгө тургузуп, организаастык ажалдарын чоруткан. Амгы үеде малчынарын тус-тус кыштагаларында куудатар, чунар-бажынар шүптү чет- чир, малчынарын школа намы четпезин уруугары яс- ля-саякат-биле хамыр- тынган, өскө-даа чүдүлөр кылдыган болуп турар.

Ынчалза-даа бүгү-ле ажал-агыларда байдал ий- дыг өвөс. Устүнде айткан- нымыс доктаалды күүүсөлдө- зин чамдык ажал-агыларын удуруткучулары, ында

чынарнын бежен ажит уруугары яс-ля-саякат чоктуг уружундан чымыштыг ажал- иштин үнелинде аалдарында турары дыка таарымча чок. Өскө-даа ажал-агыларда бо талазы-биле байдал оң совхозтан дээрдевейн турар. Ол ышкы малчынарын саяды, медицина, култура хандырылганында четтесер бар. Малчынарга автола- карлар чүлө шалын алыр үе- де бар, оларга хуң буртуну чутаала бергелдизин ажал- чаннаарын, иди-хеп аймаан өвөзүп чедирип турар, ассортиментини кымын.

Амыдырал хандырылга комбинатынын ажалдакчыла- ры малчынарга база ховар берип, оларын негеледе- рин өөренип көрбөй турар. Оң түнелинде малчынарын өлгөрүлде бичи хем- чээлдиг столдар, сайдайлар, чунар-демирлер, суг кулар савалар, аптаралар ховар кестүр. Малчынарын бир шыгымы хомудалы — олар- га солун, журналдарын айда чүлө бир-ийи натап чедирип турары болур. Оларга лек- циялар, беседалар, кино көр- гүзүлгери база ховар.

«Бедик културалыг өг- бүлө» деп социалисттик чарышты районда организа- таан-даа болза, оң дээштин чамыс. Эки арга-дуржууганы негелдирерип негелдирерип турар. Ынчангаш профвиел комитете- ри, совхозтарда херажемер чөүлелдери бо ажалды чү- гө холга ап, идишкенин көдүрбөй турар? Мурнакчы херажемериниң өлөдү, се- минарларын эртрир, анаа дуржуугадан солчуп, өлгөрүн канчаар шипер-дирп алза

экил дээр чикетип чүдүлде- рин, чонга чоууруудыры ажалды экижидерип улуг идинти бээр ийи.

Бо хуштерде районун малчынарын итининиң малы- ның кыштагалашкынын организаастыг, хуш-чаагы чо- рудар, малдын продуктуну бедилер, баш санын өстүрер, ажал-агы чымын чедир- кининг доордо дээр соци- алисттик чарышты калбартып турар. Хей-хей малчынар планын оонадаларын бол- гаш социалист хууэлгеле- рин күүүсөлдүп, чымын бот- таарынын кужу-биле 15—20 тонна чедир ситенин белет- кеп алганар. Оларын иш- тинде «Коммунизмниң хере- ли» совхозтун мурнакчы хойжулары коммунист Х. Ш. Оюн, Д. В. Куулар, С. О. Саян, сааңчылар К. С. Оюн, Д. М. Кечил-оол, «Ре- волюцияны чалбыкчы» совхозта И. П. Сафонов, Н. С. Виноградов, Ш. К. Кунгаа, сааңчылар Т. В. Оюн, Д. И. Эриктимаа олар болгаш өскө-даа бар.

Он бирги беш чылдың болгаш оң үнүк чымын планын оонадаларын бол- гаш социалист хууэлгеле- рин күүүсөлдүп дээр соци- алисттик чарышты малчынар ортуунга организаастап турар, оларын амыдырал ханды- рылгазын экижидерип, културалын улам бедилер- ниң айттыгыларын кол чүл кылдыр көөр болза эки.

М. ОЮН,
профблчөүлөдиги чур- талга хандырылга киди- зиниң эргелгенин.

Кыштагалашкынын хуш эрткирер дээр

СЭКП Т.К.ның май, ноя- брь (1982 ч.) Пленумары- ның шиптирлерин амыды- ралга боттадылар дээр «Чыраа-Бажы» совхозтун ажал-ишчилери күрүгө мал продуктуларын садарын бола- гаш итининиң малын хуш- мендэ кыш ажыар сорулга- биле багай өвөс ажаллаан- нар. Совхоз күрүгөге сүт са- дарынын чыл планын ажит күүүсөткен. Пландан ажит 16 тонна сүтү ажар ботта- дырган. Эит салдарын пла- нын күүүсөдери кириңдэ келген. Дүк пазыныга 100 килограммын чедир дузала- азын. Ону күүүсөдеринын аргам бар.

Ам бо хуштерде совхозтун бүгү малчынарын кыштагал- ында хонуккан. Итиниз-биле 47 хой колданыр, 2 сүт- бараан фермазы, 6 кодан мы- ыстыг бола мал, бир кодан чыгыр бар. Кыштагалашкын үнелинде көлдө ажал-агынын тускай эртемнигерин малын колданырыг таваралга алы- ры-биле тус-тууунда бижыл- лав тургускан.

Мал кыштагаларын чогуур ай-шанада септеп дооскан. Мал чедикерини куралыры кыштап бүрүзүнде дүжүртү- пин болгаш оң сөртүлгөн ам-даа уламчаланганын. Ам

бо хуштерде 7 трактор мал чедикти сөртүлгөндө док- таалма ажаллап турар. Мал- чын колданыр 1750 тонна ситен сөртүп чедиртинген. Совхозта 6 сүт сөртүр машина ажаллап, малды сүт-биле үзүктелериниң чок хандырып турар болгаш 5 кууду ажал- лап турар.

Шык-Бажы сүт-бараан фер- мазында кормохөк бүрүн сеп- теттинген, ажаллап эгелзген. Дөң-Терек сүт-бараан фер- мазында чаа ийек калжазы ажалладала кирген. Ол калжа долуу-биле механизастаттын- ган.

Хой калжаларын ишти- лаштып чутаалгатынган. Мал чечип казы бээр шажалар, он- га чадар четчир. Кыштагал- ын санатарыг байдалы эки.

Совхозта үш хойжу брига- да, бир бот-оруга-чарылга- лыг хойжу эвөно бар. Брига- даалар аразында организа- таан социалисттик чарышка Хорум-Даг салбырында Ак-

дулаван. Оң түнелинде тө- рүр 350 баш хой өзүлдегил болган.

Калдан-оол Мангесвич Ак- хай хойжу бригадында бол- гаш Дөң-Терек сүт-бараан фермазында зооветеринар- ны доктаамал ай-шанада эр- трир, ону эртемге үндөзгөн, чаа-чаа аргаларын ажаллап, чыдагыл чоудуп турар.

Совхозтун төп салбырында зоотехник Мира Ховалыгова Мунунай «Калжа» бригада керээзи» деп өөредилгени контролдап холга алган. Шык-Бажы сүт-бараан фер- мазында шуруулга системанын эге чадамы ажаллап эгелзген.

Бо салбыра мал ажалы- га бригада кер-ил амыды- ралга боттадылар талазы- биле ажал чоруп турар. 1983 чылдың апрель айда бот-ору- га-чарылга хойжу эвөнону тургускан. Оң ажалын өскө бригадалар өөренип көрүп ту- рар.

Ажалдын коллективтерин ортуунга СЭКП Т.К.ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөү- лелиниң болгаш ВЦСПС-тиң «Куш-ажылды социалист сагылачу-чүмү» талазы-биле ажалды куштел- дир дутайында» доктаалын боттадылар дээр ону чонга тааныштырып чорттаанын түнелинде малчынар орту- нда куш-ажылды сагыла- чуруму бижиккан. Оларын ажаллап үнөр-кирер чоору кызырлган. Ажалга ээ-ха- рысалга чок, арга-дарыже сундулук кижилерин коллек- тивтериниң итин хураалын тургузуп, хемчег ап, оларын кижизилде, өдлө-чазар ажал- ларын күштелдирген.

Аныктарын мал ажалыне хаара тутар ажалды сөөлү үеде эки организаастап чо- руткан. Совхозтун малчына- рынын 130 кижизен ам бо хуштерде 81-и комсомолчу аныктал болуп турар. Сүт- бараан фермаларында сааңчы- ларын хей кезин база ком-

талазында доктаамал хай- гааралга алган.

Ындыг-даа болза, ийи-ча- гы кижилериниң чүвени чедир билбей, иш-биле совхозка когарал чедирип турар та- ырылгалар хей. Оң ула- мында совхозтун 130 мал- чынын 18-и өлгөргө чурт- тап, кыш ажар уурга таварышкан. Чайгы үеде кыш- тагалар тоймагалар үргездер, оордаар чоуруктар бистинг де- ависээривисте кайы хей. Оң түнелинде кыштагалашкына белеткел үнелинде хей акча ча- рыгдаар уурга таварып ту- рар. Ол талазы-биле чогуур хемчеглерин ап, ындам киж- илер-биле демиселди шыгы- радир апаар бис.

Совхозтун ажал-ишчилери 1983—1984 чылдарын мал кыштагалашкынын организа- сты эртрир, малды хуш-мен- ди кыш ажыар, оң чаш тө- лүн бүрүн камгалап алыр ба- за ССРЭ-ниң составында Ты- валын эки тура-биле киргени- ден бээр 40 чылынга куш- ажалды белеткер-биле ужу- ражыр дээр шудургу ажал- лав турарлар.

О. КЫЗЫЛ-ООЛ,
«Чыраа-Бажы» совхозтун кол зоотехник.

ШЫН

КНО-НУҢ ШИИТПИРИ ЧҮГЕ КҮҮСЕТТИНМЕЙН ТУРАРЫЛ?

Индий океаны тайбынын болгаш үрү-түдүндөгү кады ажалдажылганын зонасы болдулар дугайында делегей конференциянын чымдыра-рынын хуусаазын КНО-да америк делегация база каттап үскөн. КНО-нун Нью-Йоркта штаб-квартиразында делегация болза, ук кон-ференциянын чымдыраарын Вашингтонун талазында күнүттү кыйышкындыг ужурунда, 1983 жылдык бирин чар-тыкчык сонгууларга. Ону баштай 1981 чылда чымды-рар деп планна турган.

КНО-нун Кол Ассамблея-зы ук айтырчы талазы-биле Индий океанга империалист-тик дайын белеткелдерин улам күшүлдериин сонса-дыр болгаш ында шериг баа-заларын узуулар деп ший-терилери моон мурунда хү-лөп алган турган. Каяа-даа каттышпаан болгаш хо-жуп орак күрүлелерини болуу индий океан талазы-биле делегей конференция-нын 1984 чылдык июнь 4-те Колумбога ажыдарын санал-даа, ук чутула саналды болжолуштурттар дептез турган.

Ынчалза-даа АКШ болгаш НАТО блогунун талазы-биле оң ажалчылар Индий океанын тайбынын зонасы болдуларын идеология бүтү талазы-биле удуулан-ып келген.

Ындыг туруштук утаазы бидиндир. Чүл дээрге Пен-тагон Индий океанын адрол-лук чепектер мөөңгелер «америк хол» кылдыр хуу-дурары оралдажып турар. Ынчангаш Вашингтон чер бөмбүрээзини ук районуна бо-дуну милитарисчи хөдө-лишкенин идеология жети-мен таварыла эвес, ук хо-дөлишкенин идеология соруга-зы — Индий океанга америк шериг күштерин улам көвү-дөдирине бооп турар. Чи-жээ, бо чылдык эгезинде Рейганнн администрацияны АКШ-тың чаа «топ коман-дылаан» (топкомуну) тургус-канын дугайы чарлаан. 19 күрүнүн, ол ышкаш Индий океанын дыка улут кезеэн хаара тудуп турар делген зонада «дүргөн хөдө-лир жандармчы күштерин» болгаш шериг-далай флю-дун үлүгдигерин ук төп-ком удурутук ужурут бооп турар. АКШ-тын тактиктиг ужу-р чутууну он бир эска-дрилязын, авианосецтер баштаан оперативтиг үш шер-иг-далай каттыкышкы-нын, дайыг чадаг шеригниң дивизияны болгаш өске-даа күштерин оң эргезинге бер-ген.

Американык эриктенден хей муң километр ырак чер-

В. МАТИШ. СЭТА-ның хайгааракчызы.

ШВЕД КОММУНИСТЕРНИҢ ЧАГААЗЫ

СТОКГОЛЬМ. Европаның сонгу талазын адролук чепек чок зона кылдыр чарлаарынче уланган швед чазактыг күженишкенин Швещиянык коммунисти деп ажалчы партиядың Баштаар чериниң куускомоу дөтөз. Ук күженишкенин куртуну национал эрге-ажыктарына дүжүп турар деп ук партиядың чазакка чоруткан чагаазында онза-лап шыйган.

Швещиянык чачыл болган нейтра-литетинге хора чедирип турар болгаш курт-ту НАТО-нун сандарына кинеринче ут-ланган коалистг партия баштаан барым үзүлдүг швед күштерини хөдөлүшкенин ук документте чиди-биле шүтүмчүлээн.

Диптерден медээлер

БЕРЛИН. Хостуг немец профвильдериде каттыкыш-кынын кыдыкчылаа чер-деринде кышкы сезон эге-лээн. Республиканың чараш бойдуштук черлеринде дыш-таналга бажынары, санато-рийлер болгаш профилакто-рийлер баштайгы дыш-танкычыларын хүлэп алган.

ГДР-нун муруну чүтүнде чүтүлэ Зуль округта бейин де-кабардан эгелээш марта че-дир 100 муң ажал кышкы шө-лөзүннн үзүнде дыштаныр болгаш кадын өжүндер. Дыштаналга өрөөндөр, ки-но болгаш спорт залдары, эштер бассейнер, соларий-дер оларын эргезинде ту-рар.

Профвильдериниң ка-дыкчылаа черлериниң чет-кизин республикада докта-маал калбарып турар. Ыла-ныг өг-бүлелер дыштаныр пансионаттары, уруларга тускай специализастан компекстерин тударынче чутула кичээгенин салып турар. Никитин-биле ГДР-де профвильдериниң чигет-кей өртөктиг пүткүлдериниң өзүгүр чылдын-на 4 мил-лион хире хамаатылар дыш-танып турар.

АФИНЫ. «Нити рынок-тук» киржикчилери курттар-нын күрүлелер болгаш чаа-зактар удуруучуларынн декиелдинде артык Европа инитиляжизиниң чөвүлө-линиң (ЕИЧ-ниң) Афи-ныга хуралы каныг-даа түнөөлөр бербөөн. Нити-ляжизиниң аграр политика-зын эде көөрү болгаш «он күрүлелерин» бюджетте Афиниң кирер ужурут дадырылгыг хемчээли чи-жекит. ЕНЧ-ге ыныг чуту-ла айттырларын ук хуралга чутулашкан.

Чазакка хамаарып Петра агентилейдиг тускай дыңа-дында чутулааны болза, АКШ биле Израильдин ара-зында стратегия сүлчөөни болгаш шериг шериглер-ниң туруштарына хамаар-жыр дагыт Ливаның чам-дык районнары күштү-би-ле бомбалаан АКШ-тың Ли-ванда чаа агресии үлүгдиг-лерин, ол ышкаш америк-иорданиянык национал ху-ралы шийтирилг буруу шапкан.

Национал хурал депутат-тарының бодалын өзүгүр

БӨМБҮРЗЕТКИН СУДАЛЫ

ГДР. Кызыл Шеригниң дайынчыларының 1945 чыл-дың апрель 25-те Эльба хем-ниң эринде Торгаута аме-рик шериглер-биле ужура-жып каттышкан черинде тургускан тураскаалга ве-ноктарын салган. Ук өзүл-дүз Эльба ужуражылганың киржикчиз америк Джо-зеф Полосскийниң чатын өзүгүр ону аңаа хөржүт-кен-биле холбаштыр кыл-ган.

Дөртен чыл бурунгаар болган алдарыг болушкур-нун киржикчилери — дайын-чы совет болгаш америк хоочуннары аңаа чедер бер-генер. «Эльбаның өзүз» дээш, совет болгаш америк улустарың аразында бот-боттарын билчир болгаш кады ажалдажылга дээш чүтүлдүг демиселчи чораян Джо-зеф Полосскийниң, ол ышкаш фашизм-биле деми-селге боттарының амыттын берген бүгү кинизилерин ту-раскаалып олар сактым өзү-лаанар.

ЧУРУКТА: совет болгаш америк хоочуннары Торгаута. Солагай таладан он талаже: генерал-майор А. К. Горлин-ский, полковник И. А. Сам-чук, Джо-зеф Полосскийниң огул — Тодор болгаш Чарльз Форрестер олар. АП — СЭТА-ның телефото-зу.

В. МАТИШ. СЭТА-ның хайгааракчызы.

КАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГАНЫ

ГАВАНА. (СЭТА). Кадык камгалаалыг кады ажалда-жылга талазы-биле ЭДЧ-ниң доктаамал комиссиязынн ээл-чегит хураал Кубаның найы-сылалыгга болуп өрткен.

Чаа америк адролук раке-таларын Барын Европада кү-жүтүзүп эгелээш-биле хол-баштыр делегей байлалыны онза нарыккаан бо үзүнде Совет Эвилениниң принци-палдыг туружун илереткен СЭКП ТК-ның Чингине секре-тары, ССРЭ-ның Дээди Сове-

диниң Президиумунун Дарга-зы Ю. В. Андроповтун Меде-лелин ук хураалды киржикчи-лери бир үн-биле чүтүлдүг деп саяан.

Кады ажалдажылганын ажыктыг чоруну беддер со-рула-биле, ылангыя ону ке-рээлтиг үндөзиче шийде-ринге хамаарышкан хемчег-лери комиссия айткан. Ук хураалга 1984—1985 чылдар-да комиссиянын ажал планын бадылаан, ол ышкаш

400 муң чылдык мартан эгелээш куртта бүгү эрге-чатырганы контрольдап келген Арген-тинанык шериг хуитазы бо-дуну дүжкөниң дугайын чарлаан.

Бо чылдык октябрь 30-де болган бүгүн-нити соң-гулааларга түнөөлөгөн чедип алган радикал хамааты эви-лөдкн партиядың удурутук-туузу — чаа президент Рауль Альфонсинге эрге-ча-гырганы декабрь 10-да албан өзүзү-биле дамчыды берген.

ТОКИО. Сеулдун төвүгге болган чазакка удурулган чыскаалды Мурнуу Корея-нык политиказы баскан. Ук чыскаалга яны-буру анык-тар организацияларының 500 хире төлөөлекчилери кириш-кен. Ук удуруламышкын-нын он ажыг организациячы-ларын полиция тудуп хоруг-даан. Чыскаалганын «Дик-татор Чон Ду Хван сенээ-зин!» деп кыйгы салып, по-литика талазы-биле хоруг-датканын хостаарын не-гезин дозуннарын тудуп ал-ган чораяннар деп, «Асакх» солун дыйканат. Соолту-нун айда Мурнуу Кореяга Сеулдун реакцион эрге-ча-гыргазыга удурулган чыс-каалдарың 400 хире кир-жикчилерин тудуп хоругдаан деп парлагга бижээн.

ЛУАНДА. Ортумак ыра-кшыдыг америк адролук чеп-кети Европа черинге тур-гузуп эгелээш Африканың депшилагели күштерин киле-биле буруу шап турар деп, Мурнуу Африканың афри-кан национал конгрессиң

ТАЙБЫҢЧЕ ЧАЙГЫЛЫШ ЧОК ЧҮТКҮЛ

Совет улустун тайбын-че чайгылыш чок чүткү-лү ССРЭ-ниң, бүгү социа-листиг дем каттыкыл-газының аймыл чок чо-руун идегелдиг камгалаа-рынга, адролук дайын-чы аймылын чайлады-рынга оң шийтирилн эш Ю. В. Андроповтун Медегелинде база катта-п тодаргай илерээн. Ындыг бодалды даштык пар-лагаларының таймыр-ларында, эш Ю. В. Ан-дроповтун Медегелинде чутулажып көөрүн улам чылавышпаан турар күрү-не болгаш хөй-нити ажалдажылганын чуту-лааларында онза деп ме-деглээн.

Декабрь 5-те Москва-га болган парлагга конфе-ренцияны даштыкка улут соңуураалды бол-дурган, чаа америк раке-таларын Барын Европа-га экпек эгелээш-биле холбаштыр каныг ажал-дыг байдилдиг тургусту-нуп турарын ук парлагга конференцияныгга тодар-гай аналдаан. АКШ-тын ол ажалдыг бам-мыга харым кылдыр ССРЭ болгаш оң эвиле-чилери эргежок чутула хемчеглерин чогуур үе-зинде ап турар, а Же-нева чутулажышкыны-рын үскени дээш, адролук чепектериниң чаа эиде-бүдүрүшкүнүн айыл-лук ужуруттары дээш ха-рыскалга Вашингтонга

болгаш НАТО-нун Ба-рын Европада чамдык курттарының АКШ-тың аайымдан эртпес чазакта-рынга бүрүн онаажыр деп хөй саным тайыл-бырларда онза деп ме-деглээн.

НАТО биле Варшава Ке-рээзиниң аразында шериг кү-чүзүнүн дең байдалын хө-вөз арттырарын эргежок чутулазын онза деп меде-глээн эш Ю. В. Андроповтун Медегелинде чехослав улус буржун-биле дегип турар деп, ЧКП ТК-ның Прези-диум кежигүн, ТК-ның се-кретары Ян Фойтик меде-лээн. Ынчангаш ССРЭ-ниң чазакта-рының аразында чогуур ду-гуржулга өзүгүр ап чазак-тар харым хемчеглерин алыр ужурга таварышкан. Агрессоркун мурунуга би-чин-даа дадагалашкын кы-лыр болза, ол чорун каныг айылга чедирип болурун бистин улустарымыс эки би-лир, ынчангаш ук хемчег-лери оларын тоотулг дүжүл-ганын бүрүн дүжүп турар. Чехославия — социали-стиг дем каттыкылгазы-нын Варшава Керээзиниң организациязының антиим-периалистиг күштериниң калбак фронтунунуң чарыл-гас негээ.

НАТО-нун агресии бөлүк-тери, хамактын мурунда АКШ-та агресии болуктер «Першинг-2» болгаш чал-гандыг ракеталарын Ба-рын Европада тургузуп эге-

лээзиниң сонда, социали-стиг курттар эш Ю. В. Ан-дроповтун Медегелинде айткан эргежок чутула ха-рым хемчеглерин алыр-ын деп, Германиянык Социали-стиг чангыс аай партиязынн ТК-зынн Политбюро кежи-гүнүнге кандидат Инге Ла-нге чутаалаан. Ядролук ха-лапты чайладырынга иде-нейлиг салымчыны ки-рери Герман Демократтыг Республиканык даштык по-литиказынн бирги чер-генин ужурут-дузун, соруга-зы бол турар. Совет Эви-лели-биле кады демит хөдө-ли тургаш, бис чагай сеп-кил болгаш угаан-сарым-тиилеп үнүн дээш бүгү чүдүлгени кылдыр бис. Бүгү делегейге тайбын камга-лап арттырары дээш деми-сел уламчылавышпаан турар.

Боо-чепекти эидеде бу-дурерин кызыраарын бол-гаш чепекселенишкенин дү-жүрениң айттырларынга Совет Эвилениниң чөптүг, принципалдыг туружун эш Ю. В. Андроповтун Меде-лели база каттап бадыткаан деп, Вьетнамын «Ян зан» солуну бижээ. Же-нева чутулажышкынын аван-тюрист милитарисчи со-рулааларга ажалдажылга бо-лаан Каттышкан Штаттар-ның чүткүлүг ук чутула-жышкынына ССРЭ-ниң киржип аргазын үскөн. Бо-дунуң болгаш социалистиг дем каттыкылга курт-тарының айыл чок чорун

хандырар дээш Совет Эвиле-ли чогуур харым хемчегле-рин алыр ужурга таварыш-канын дугайында совет удурутукчуну Медегелинде делегейниң бүгү депшиле-лиг болгаш тайбынга ынак-шылдыг күштери бүрүнү-биле дөтөз.

Чаа америк ракеталарын Европада тургузуп эгелээш делегей байдалын улам дү-жүредип турар болгаш яд-ролук дайыннын аймылын күшүлдери турар аймыл-дыг бажым-дыр деп, АКШ-тын Компартиязынн нацио-нал даргазы Г. Уинстон чу-галаан. Же-нева чутула-жышкынынын удурулган дээш харымсалга Рейганың администрациягга болгаш оң натоку эвилелдеринге бүрүн онаажыр деп, ол он-залап медеглээн.

Ынчангаш совет чазак ажык чок агарган чутула-жышкынына херөө чок деп кочуктук шын шийтирин хүлөп алган болгаш бо-дуну күрүлелериниң база соци-алистиг өске-даа курттарың идегелдиг айыл чок чорун хандырарынче уланган ха-рым хемчеглерин ап эгелээ-солуну бижээ. Же-нева чутулажышкынын аван-тюрист милитарисчи со-рулааларга ажалдажылга бо-лаан Каттышкан Штаттар-ның чүткүлүг ук чутула-жышкынына ССРЭ-ниң киржип аргазын үскөн. Бо-дунуң болгаш социалистиг дем каттыкылга курт-тарының айыл чок чорун

дарыгче уланган каныг-даа бажынарын чутулажып көөрүгге белең бооп кылын болгаш белең-даа бооп ту-рар. Ынчалза-даа күштериниң тургустунан дең байдалын Барын чүккө ажыктыг кыл-дыр өскөртүрн каяа-даа болду-рбас. Шериг күнүзү-нүн талазы-биле ССРЭ-ден артык күштүг болур дээш Вашингтонун бүгү оралда-жышкынына каяа-даа боттанмас. Ортумак ыра-кшыдыг адролук чепектер талазы-биле Же-нева чутула-жышкынына ССРЭ-ниң унуп чораянынын чыл-дагыны АКШ-тын болгаш НАТО талазы-биле оң эви-лелериниң каяа сактым-тыг туружунда болган деп совет төлөөлекчилер оларын буруудаткан дээрин. Лон-донун «Файншл таймс» солуну бижээ.

АКШ Европада ракетала-рын тургустушпаан турда, ССРЭ Же-нева чутула-жышкынына улавас де-дир эеп келир боор дээр бодалдар хей хооюн чүдө-дир деп, Японияны «Йоми-ури» солуну медеглээн. Евро-пада америк ракеталарын тургузуп эгелээш-даа болза, Же-нева чутулажышкыны-рын дөмөй-ле каттап эгелээ-лел Барын чук курттары-нын шын эвес бодалын Мос-квата болган парлагга кон-ференциягга кылган ме-деглелдер тодаргай көргүс-кен деп, ол-ла солун айт-кан.

(СЭТА).

МЕДЭЭЛЕР, БОЛУШКУННАР, ФАКТЫЛАР

ЛИССАВОН. Порту хоо-райда кылмал волоколар бүдүрер португал үлөтүр компаниязынн ажалчыны чигилип директору Амаду Махтар М боу боудуну чу-гаазында медеглээн.

ТОКИО. 50 хардан өрү назылыг японнарың оран-чок хөй нуруузу оларын күш-ажыл керээлериң не-гелделерин өзүгүр назы-ха-ры улагаткан дээш ажалдан үндүрер үнүн ээрин кор-гуп манат турарлар. Ындыг японнарың үштүн ийи хуу-зу мурунда ап турган ажал чедириниң он хуу бейин четпес кезеэн пенсия кыл-дыр алыр апаар деп, «Ава-хата» солун бижээ.

Амгы байдалда пен-сия акшаы бора бүдүн чөм-нениринге бейин чедилес бооп турар. Күрүме акша-хөргөңилери «шыңгыс ма-наар» дугайында консерва-торларынн чазаның чорудуп турар политиказы хамыктыг мурунда социал хергел-дере чарыгалдарга хамаар-жыр. Кыргызнарың чигел-диг медицина дузаламчы-зы-биле хандырары бо чы-лы күш чок болдуран. 1984 сан-хөө чынылаа из-дык камгалаалың хергел-деринге көрдүгөн акша-хө-ргөңилерин база каттап 300 миллиард пенге кызыраарын планнаан. Он-биле чеге-лештир шериг хергелде-ринге чарыгалдарын, оң мурунда чылдарда ышкан, 6 хуудан ажыг кылдыр кө-вүдери көрдүгөн.

КАТМАНДУ. ЮНЕСКО-нун саналын өзүгүр «дагыг районнары комплекстиг хөг-жүдериң делегей төвүн» Непалда тургускан. Он со-рулаалары болза Гиндуку-тун болгаш Гималайларын-даг системаларын шийчээ-бинде дагыг районнарың байлак бойдуз курлавыр-ларын камгалаар, каттап тур-гаш болгаш ажыглар талазы-биле өртөмге үндөзилет-терин сүмелерин ук деми-селдерин курттарының чазак-тарында бөзүнде болур. Ук төптү байыраладыг байдал-да ажыдып турда, Гиндуку-тун болгаш Гималайлар Азия-нык муруну чүтүгүн эколог-тук балансында аажок улут рольду ойноп турар деп, Непалдык премьер-министр Л. Б. Чанд медеглээн.

Гиндукутун болгаш Ги-малайларын бойдузун кам-галаарынн эң чутула негө-лдериниң бирээс болза дагыг районнарың курт-

амыдырал ажалчылар акжидеринде болур деп. ЮНЕСКО-нун чигилип директору Амаду Махтар М боу боудуну чу-гаазында медеглээн.

ТОКИО. 50 хардан өрү назылыг японнарың оран-чок хөй нуруузу оларын күш-ажыл керээлериң не-гелделерин өзүгүр назы-ха-ры улагаткан дээш ажалдан үндүрер үнүн ээрин кор-гуп манат турарлар. Ындыг японнарың үштүн ийи хуу-зу мурунда ап турган ажал чедириниң он хуу бейин четпес кезеэн пенсия кыл-дыр алыр апаар деп, «Ава-хата» солун бижээ.

Амгы байдалда пен-сия акшаы бора бүдүн чөм-нениринге бейин чедилес бооп турар. Күрүме акша-хөргөңилери «шыңгыс ма-наар» дугайында консерва-торларынн чазаның чорудуп турар политиказы хамыктыг мурунда социал хергел-дере чарыгалдарга хамаар-жыр. Кыргызнарың чигел-диг медицина дузаламчы-зы-биле хандырары бо чы-лы күш чок болдуран. 1984 сан-хөө чынылаа из-дык камгалаалың хергел-деринге көрдүгөн акша-хө-ргөңилерин база каттап 300 миллиард пенге кызыраарын планнаан. Он-биле чеге-лештир шериг хергелде-ринге чарыгалдарын, оң мурунда чылдарда ышкан, 6 хуудан ажыг кылдыр кө-вүдери көрдүгөн.

ЛОНДОН. Яны-буру со-циал программаларга «шың-гыс камгалаан» чазактыг чоруткан политиказынн ур-жуудан он баштай кычга-лаан кинилериниң саныга Великобританиянык херээ-

жештери хамааржыр. Ол ду-гайын лейборисчи-херээжен-нерин Лондонга болган кон-ференциягга чүве чутула-лаан. Великобританиянык лейборисчи партиянык удурутукчу Н. Кинони ме-деглээн.

Кадык камгалаалыг бол-гаш хөй-хөй херээженер ажалдап турар социал хан-дырылганың өске-даа адыр-ларына чарыгдар күрүне-нин ажалдан массалыг үндү-рер чорукка чедирген деп, ол медеглээн. Он аңгыда, М. Татчериң чазак ылангыя бот илерге көрдүгөн со-циал дузаламчы ажаларын база кызырган. Ол чорук оларын өг-бүлелерин ке-дергей адым-туренги байла-га чедирген деп, лейборист-ниң удурутукчу айткан.

ЛИССАВОН. Португалия-да орук-транспорт оозал-дактары аажок улут хөм-чөлдөрдө четкен. Ында парлан сан-түнерин өзү-гүр алгыра, бо чылдык эге-зинден бээр курттуң орукта-рына 18 муң хире яны-бу-ру оозал-ондактарын бүртү-кээн, он оозал-ондактарын түнүлгөнде 1230 ажыг кини-лген болгаш 7700 кини ар кемдөшкенирге таварыш-кан.

Португалияда автомобил оозал-ондактарынн бедик декиелиниң мол чылдаган-нары машинаны чорударын эмгит эрттир дүргелдеринде болгаш машинаны ээрик башкарында бооп турар.

(СЭТА).

ДАМАСКЫГА ЧЫСКААЛ

ДАМАСК. Имперализм-ниң болгаш сионизмниң чим-денишкенин удурутук сирия ажалчы чоннарың массалыг чыскаалы Сирия Араб Респу-бликаның пайыскалыгга бол-ган. Вашингтонун болгаш Тель-Авивтиң Чоокку-Чөөн чу-

те үргүлүлүшпаан турар ми-литарисчи үлүгдигериниң бол-ган Сирияга база депшиле-лиг өске-даа араб күштерге удурутук оларын өскүскөн «ажыг камгалаалың чыс-каалганыр килең-биле буруу шапкан. АКШ-ның болгаш

Израильдин агресии чүткү-лери ойтур шаарыгче ут-ланган сирия удурутуккай политиктиг хемчеглерин бүрүн дөткит турарын митинге чөве чутулаан хөй-нитиниң төлөөлекчилери медеглэ-нер.

БЕИРУТ. Америк админи-страция Ливаның болгаш ес-ке-даа араб күрүлелериниң ит-ки херектерин холгаарлаа-рын улам күшүлдери бол-гаш калбартыр соруга-биле Ливанда боудуну шериг күш-териниң санын көвүдөдип ту-рар.

АКШ-тын шериг-далай күш-териниң база бир беш кораб-л чурттуң эриктенген чедип келген, олар Гренадага уду-ру ханым агресиига киржип турган 1800 даалы чадаг ше-

Израиль эжелекчилериниң калчаалыг үлүгдигеринге удурулган, оларын чурттан бүрүнү-биле болгаш чутула чок унаауер дугайында негелде-лери дөткээн бүгү-нитиниң ажал соодамышкыны Ливан-га болган. Он үзүнде найы-смаалыг дайыг өртөлүс ажык чөк хаган, күрүлелери болгаш хөй-нитиниң албан черлери,

хөй чурттакчылар пунктлар-ны мажарини хадганган.

ЧУРУКТА: израиль эжелек-чилериниң талазында айыл-мал хемчеглерин биле тура-ла, ук ажал соодамышкыныга киршкен магазин ээзиниң сакым израиль солдаттар медеглэп ап турлар. АП — СЭТА-ның телефото-зу.

МӨҢГҮН-ТАЙГА ЧУРУМАЛДАРЫ

Чалгааратпас тарбаганнар ижээй берген.

Шөгөтөйлөп дык дүргөн халдыл ор бис.

Сарыг хову, ала даглар солчуп-ла чор.

Селбейгилээн сардыктар-ла таваржырдыр.

Мөгөн-Бүрөн, сөмчө ууглаан баштайгы оруум.

Бөгүн солун тоолум болуп чалаанзыгдыр.

Инек-Даштыг Бүүрелер, Тоолайты Ийир касы көмөй төвө көшкөзөнг.

Шара-Нуурда моол өглер кежээки оду.

Сарыг шайлап кириңер деп чалаанзыгдыр.

Мөгөн-Бүрөн, сөмчө уугуу оруум. Бөдүүн чылым тоожу деп шөйлө берди.

Аккыр долу дүшкөн шыкшар орту Кайкыт.

Саат чокка шимеңдиги эртен союнда.

Аг-ла сүүр мурнувуста чайнай берди. Сайн байна, меңги баштыг Мөңгүн-Тайга!

Таскыл бакы аккыр энчээн эштин

Тарбаганнар ижээнинде чыргал алган.

Агалак-ла эрес чалы киткей берген. Аккыр харда торундайнып маңлап чоруур.

Олап ажар—Хемчин бакы. Ондагайлык көшкө-хорум. Чудма, телер өөр-өсөр болу берген. Кадыр синада бышыгылап ойттап чоруур.

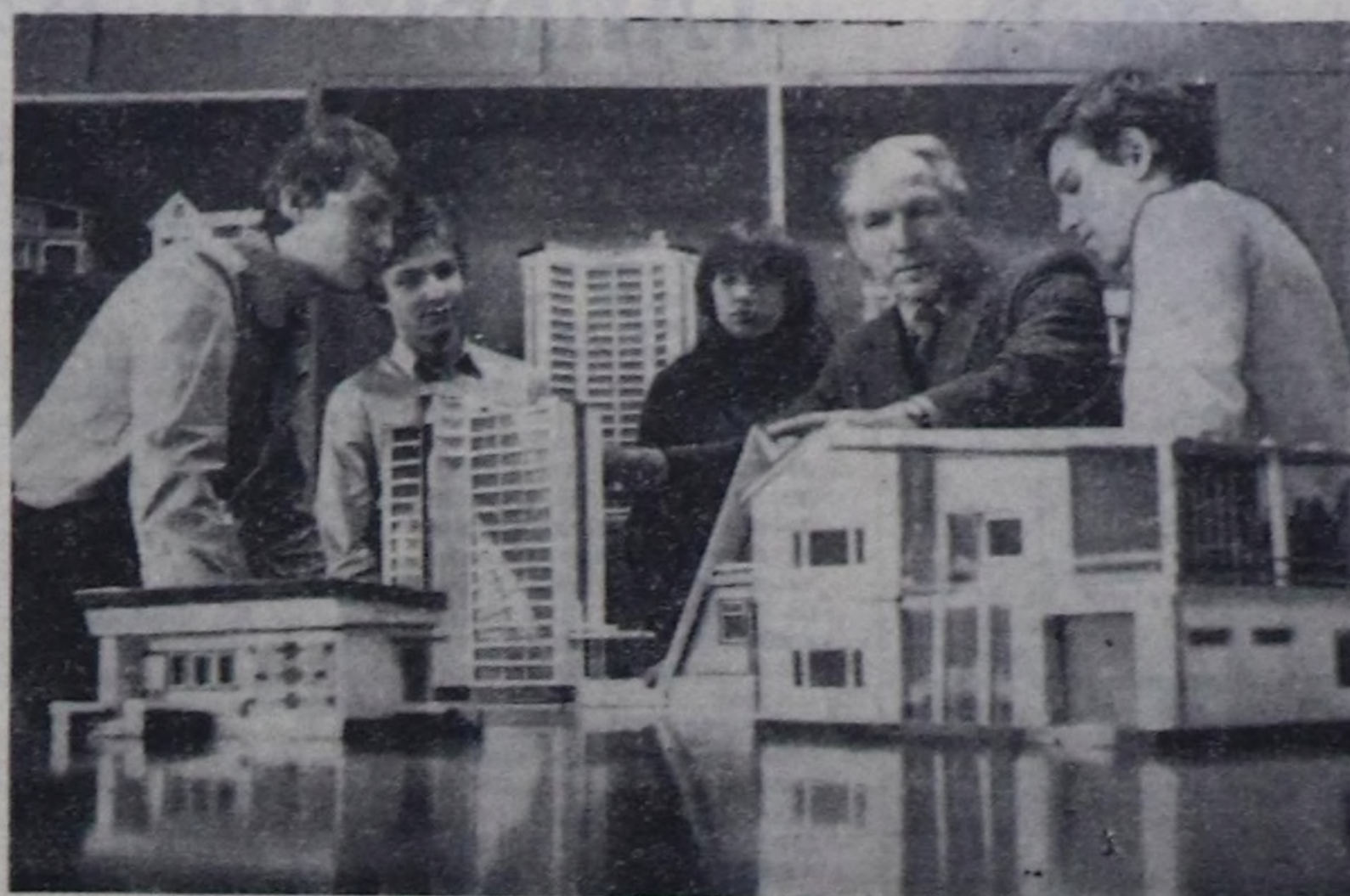
Чурттуу каазын, өндүр байлаан көрүп болур. Кайгамчыктыг бурун оран Мөңгүн-Тайга.

Олап ажар—Алтай чурту. Огдун, кызын кудалажыр. Дээрде синаар элетелин кирзе.

Дендин делгем ховуларга барып үзөр. Дээр өңүн хулаал чыгар Чагаан-Нуур. Дески чалгын сүрүштүр чур, сени уткуур.

Ылаа—моол найраалчы өңүктөр. Ыры-шору кайып бээр дымалым кээр. Талгыраа дудуске Хархират—Казак дага «Мелео» дег кайгамчык! Даала алаа көсөй чурттар аразында. Көпкөчилер маргылаады болур-даа чөр.

Чайын анаа аржаан суглар аттыгар. Чалым күштү кыма-даа бол эгдер. К. ЧЕРЛИГ-ООЛ.

БОЛБААН ДОЙ Рассказ

Беш каз уругу бакыч. Алаа мырманын чус чөбөр аал ишти чурттаар! «Шаан-да шадга болза, бо хире улуг өргөзгө арбан хамаан чок, бүдүн сумунуң бүтү өргөзгө-дөө хос кире бээр боор, уругларым» — деп, ол магалыг бакычтан кватирка алган сөзөн харлыг Седип-оол ашак чугаалаан-даа.

Бакычтын даштын бөзүн каастап, шеверлеп каанын кижик магадаар. Артында угулаллап каан дивес силер бе! Соңгазынын карактары, балконины ак-чөк, а хана-ларын ак. Дашты бөзүн ыңдыр чараш өргөзгө ишти та чүү хире шеверин чүе! Алаа маарымштыр база-ла демги Седип-оол кырганын сөстөрүн кирип болур: «Бо бакычтын иштин кээс-каарын чүү дээр оңу! Ана карак чоңарнаар чүе-дир. Өрөөлдериниң хойгы-мен дег кырган кижик мыр-най аа бээр кышкыл мен. Ында азы-чөм кылар, чү-нөр болган шеверленер чө-рлөр, изиг, соок сүт дөш, черле чүүн чок дээр. Ынча-мен мен дег кырган кижик моон мырманын үймөй чур-тап болур, магалыг-ла өргөз чүе-дир».

Көрбөн чүеви чок, көдүрбөн хонз чок ол буурул баштыг кырганын сөстөрүн кижик каттышпай баар арга чок. Шынал-ла, кызыл шыны солгөз-дир. Иван Скверный дээр кижик өгүлбөз база демги чүе-дир. Кватирказы мырманын дөрт өрөөлдүг, аша хову дег хостуг. А өгүлбөз ишти чүеү үш кижик: Иван Скверный, оң кадайы Тамара Иванова (балыла-жыда фамилиязын өспөт-көн хой) болган огуу Ми-хал. Ол алаа кээр мурун-да ыңдыр-ла эки билим-сиз турган. Кымын кым бил-дир боор: кижик-ле хой бол-ду.

Бир-ле кежээ бакычта үжүлгөз олураа, Иван Скверный чугаалаан-дыр: — Чаа бакычын алды-жас. Ол эки-дир хары. Ын-чалажак соң даарта деп чүе бар. Ону утпас керек. Биске ам-даа хой чүе тет-те бар. Чинкара садып алыр. Чайлаг-турлаг турду... — Чүүн дугайын ал-дөртүп ораары ол, Вени! — деп, кадайы Тамара Иванова үе кирип айттыган.

Ваняны кадайыне кажар-шыгыты көргөш, карак ба-шылаан, хулуумзурый аарак харылаан: — Бир-ле кежээ бакычта үжүлгөз олураа, Иван Скверный чугаалаан-дыр: — Чаа бакычын алды-жас. Ол эки-дир хары. Ын-чалажак соң даарта деп чүе бар. Ону утпас керек. Биске ам-даа хой чүе тет-те бар. Чинкара садып алыр. Чайлаг-турлаг турду... — Чүүн дугайын ал-дөртүп ораары ол, Вени! — деп, кадайы Тамара Иванова үе кирип айттыган.

Ваняны кадайыне кажар-шыгыты көргөш, карак ба-шылаан, хулуумзурый аарак харылаан: — Бир-ле кежээ бакычта үжүлгөз олураа, Иван Скверный чугаалаан-дыр: — Чаа бакычын алды-жас. Ол эки-дир хары. Ын-чалажак соң даарта деп чүе бар. Ону утпас керек. Биске ам-даа хой чүе тет-те бар. Чинкара садып алыр. Чайлаг-турлаг турду... — Чүүн дугайын ал-дөртүп ораары ол, Вени! — деп, кадайы Тамара Иванова үе кирип айттыган.

ЮБИЛЕЙГЕ УТКУШТУР

Совет Тываның 40 чылы-га уткуштур район библио-текаларының ажалдачыла-ры солун хемчеглерин бот-тандырып турар. Язы-бур-темагы делегелерин орга-низастап, бөсөдалары кы-лып, долулааларын чоруду-турар. Чадаана хоорайны эртен, амгы болган кел-пир уезинге турсааткан кежээ Култура бакычыга чада-на, Чадаана болган чада-налар деп делегелерни эр-тирген.

Чадаана дугайында солун бакычтарыныр хосчу-нар чугаалаанар. Благ-гый радиоорганизация М. С. Дүгериалты бакычтары-нарында солун, өрөөлдүг чүдүлдер-ле хой. Чадаана хоорай-комунуң даргазы А. С. Серен хоорайны амгы болган келпир уезиниң ду-гайын чыгылганга таныш-тырган. Хоорайны сайыра-лаа, чагайжыдылаа хам-маарышкан солун чүдүл-дер хой.

Ол кежээниң түңелинде төрөөн хоорайына турса-каткан концертти чада-на-жылаа көргөсүн. Шүлү-тер, ыр-шор, ээллэр, чараш танчылар чыгылганнары со-нууртаган.

Совет Тываның 40 чылы-га турсааткан болук дел-егелерин районун чүдү библиотекаларында орга-низастап элел берген. Нам-дык делегелерин бир би-блиотекалар даразындагы-не дамчыдып турар кылдыр организастаар. Чыраа-Бакы-чтын, Бакыч-Алаактың би-блиотекалары чогаалчар-биле ужуражышкынарны, номнар дугайында сайыр-ла-галарны эрттиргилеэн.

Б. ДИРЧИН.

Күрүнениң Кызылда педа-гогика институту кышкы эк-заме сессиязынын уезинде 1984 чылдың январь 2-ден февраль 5-ке чедир бот-ө-рүдгелер студенттер чурттаар кватиркаларын кө-лөзлөп ал турар.

Ол дугайын дараазында адрестен айттырар алыр: Кы-зыл хоорай, Ленин кудумчу-зу, 34. Бот-өрөдгелерин садыр. Телефоннар: 2-20.36; 2-23.92.

А. КУУЛАР.

Бөгүн делегейде ИНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнасти-ка. 8.15 — Документалдыг теле-фильм. 8.35 — Бойдус Сүт бөмбүгүнө СССР-нин ку-богу дөш, түндүк марыл-даалар. 21.00 — «Уе», 21.35 — «Паспатель». Ураи-чечен фильм.

ДЕКАБРЬ 12-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — «Уе», 8.40 — Эр-тентиги гимнастика. 8.55 — В. Кикта. «Орус миннатор-лар». 9.15 — Уругларга кы-на уран-чечен телефильм. 10.05 — Концерт. 10.35 — «Диринг амгытаныр амыда-ралы». 11.35 — Телемедээл-лөр. 11.40 — 14.15 — Чалсар. 14.15 — Телемедээлөр. 14.35 — Документалдыг теле-фильм. 15.25 — Балай-кага Бүтү эвилел конкур-зунун лауреады В. Шерба-ков ойнаар. 15.40 — СССР-инк улустун башкызы Е. Виноградин дугайында теле-очерк. 16.10 — Ырының бо-гаш танчынын «Домас» на-ционал ансамблиниң концер-ти (Кения). 16.40 — Бурати-но делегейде. 17.10 — «Гус-тав Эрнстас». Фильм-кон-церт. 18.00 — «Амыл дөш алаар». Кара хорунугу эвес зоо-лаа бакычтар тузунун дуржулгазынын дугайында. 18.30 — Документалдыг теле-фильм «Каспий тоенин». 18.45 — Бөгүн делегейде. 19.00 — О. Заградни. Фильм-шпи. 21.00 — «Уе». 21.35 — Г. Свиридовтун ро-манстары. 22.45 — 23.05 —

оркестри бинаар. 21.00 — «Уе». 21.35 — 23.15 — «Кы-дыр чөр». Ураи-чечен фильм.

ДЕКАБРЬ 12-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — «Уе», 8.40 — Эр-тентиги гимнастика. 8.55 — В. Кикта. «Орус миннатор-лар». 9.15 — Уругларга кы-на уран-чечен телефильм. 10.05 — Концерт. 10.35 — «Диринг амгытаныр амыда-ралы». 11.35 — Телемедээл-лөр. 11.40 — 14.15 — Чалсар. 14.15 — Телемедээлөр. 14.35 — Документалдыг теле-фильм. 15.25 — Балай-кага Бүтү эвилел конкур-зунун лауреады В. Шерба-ков ойнаар. 15.40 — СССР-инк улустун башкызы Е. Виноградин дугайында теле-очерк. 16.10 — Ырының бо-гаш танчынын «Домас» на-ционал ансамблиниң концер-ти (Кения). 16.40 — Бурати-но делегейде. 17.10 — «Гус-тав Эрнстас». Фильм-кон-церт. 18.00 — «Амыл дөш алаар». Кара хорунугу эвес зоо-лаа бакычтар тузунун дуржулгазынын дугайында. 18.30 — Документалдыг теле-фильм «Каспий тоенин». 18.45 — Бөгүн делегейде. 19.00 — О. Заградни. Фильм-шпи. 21.00 — «Уе». 21.35 — Г. Свиридовтун ро-манстары. 22.45 — 23.05 —

льнар! 8.20 — «ПТУ, сзэи таланттары». Концерт. 9.00 — Документалдыг теле-фильм. 9.55 — Москваын күрүнө консерваториянын намеринг оркестр концерти. 10.55 — «Виднигир-даа бол-за, элденгир». 11.55 — Н. Я-ленков. Чаш чылдар. 12.25 — «Кышкы». Фильм-балет-тик баштайгы үндүрүлгөз. А. Онеггериниң үшү симфо-ниязынын музыкалыгы. 12.55 — «Камера делегейге көрүп тур». 2-ги дамчыдыл-га. 13.55 — Кюллериниң ала-галары. 14.25 — «Тараачын-ның огул». Документалдыг теле-фильмин баштайгы үн-дүрүлгөз. 14.55 — Сүт бөм-бүгүнө СССР-инк кубогу дөш түндүк марылдаалар. 15.25 — «Москвичка». Телеклуб. 16.55 — «Оттутг оруктар». Хой сериалдыг ураи-чечен фильм. 18.00 — «Кинжиг эзэн». 19.00 — Бистин корреспон-денттерине чугаалан тур-лар. 19.30 — Музейлерде бол-гаш делегей залдаары. «Эрмитаж». 25-ки фильм. — «Орус ат-херекселдер кылырның ураи чүдү». 20.00 — «Тамчыктыг удулар чаштар!». 20.20 — «Доку-менталдыг телефильм. 20.25 — Чехословак телевиде-нииниң болган радионун В. Заграднике удурткан

ДЕКАБРЬ 11-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — «Уе», 8.40 — Зара-дкаже, чыскаалынар! 8.55 — «Дамырак». 9.20 — «Оттук-чү». 9.50 — «Совет Эвалелиге бараан болуп тур мен!». 10.50 — «Калкышыл». 11.35 — «Эр-тентиги почта». Музыкаль-дамчылыкта. 12.05 — Совет черге ужуражышкынар. 12.20 — «Көзүнн шаг». 13.20 — «Музыка киосузу». 13.50 — 14.05 — Чалсар. 14.05 — А. Н. Островский — «Угаанын кижик бөдүүн болур». Фильм-шпи. 16.50 — «Силерин чагалары-нар дугаар». Музыкаль-дамчылыкта. 17.35 — Музы-кальм. 18.00 — «Делегей па-норамы». 18.45 — Белорус-ССР-иниң профсоюз-органга-зын Култура ордузунун им-малдар оркестриянын концер-ти. 18.55 — «Аян-чорукчулар куду». 19.55 — «Хуугаалып куду». Ураи-чечен телефильм. 21.00 — «Уе». 21.35 — Тайбын болган аныктар. 22.10 — Венин опера-та артистер-иниң концерти. 23.00 — 23.10 — Телемедээлөр.

ЧИГАЯН ШЫЖА БУЗЭЛТКЕН, ЧОГУН ЧАРАШ ХАМ-СЫРАМ. ЧОГААРАЛЫМ. ЧАМЫЛАРЫМ...

Эң сөөлүңе кирип алгаш, чуртуп ораарыма, Алексей Хойбалыч бүүдү мрлагы-лаар-даа болду:

Чогаан шыжа бузэлткен, Чогуу чараш Хам-Сырам. Чогааралым, Чамыларым...

А. А. ИР.

ИНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — Зарадкаже чыскаа-

БУРУНГУ ШАГЖЕ АЯН-ЧОРУК

Магаданың археологтары даш век уезиниң аңчылары-ныч угулган тып алган-нар. Бистин чуртууустуң өскө девицээрлерин шыкшан, Ыраккы Чөөн чүеке база бу-рун шагда—10—15 муң чыл мурунда кижилер чурт-тап турганын бадтыккан бай-лак материалды ол тургал-лар эртенденерге берген. Чукотканы ээлеп турган чурттакчыларын култура-ны Европа кезээниң ээле-рининден дудаас болган.

Даш вектин кижилериниң чурттап турган черинден ты-вылган кремийден кылган кайгамчык херекселдер ми-дыг түндүлдү кылырныга барымдаа болган. Бурун шагтын аңчыларының кыл-ганы сөмө хевирлиг дыка нарын пластикалар техно-логия талазы-биле кайгамчы болган. Ындыг пластика-лардан бурун шагтын ше-верлери өрүмү, дүрбүүлери, согун баштарын, кинока-дарны кылып турган.

Күш-ажылдык болгаш амыдыралдык ол херексел-дери тус черин чурттакчы-ларынның мамонттарынын, хой-бугаларын, бизондарын, ил-дери чедикчилерин аңап турганын бадтыккан. Ол үе-де кижик балык тударын, соокта болгаш хаттыгды ыжыктанар тууду кылдырып шингээди алган.

Г. КРАСНОГОР, СЭТА-ның корр. Магадан.

667000. Кызыл, Шетинки болгаш Кравченко кудумчуу бакыч № 3. Теле фоннары: Редакторун 2-24-63 редакторун 2-23-54, харымсагалыг секретарынын 2-23-35 секретариатын 2-23-35 партияж амыдырал болгаш үдетпүр кидилтериниң совет тургузук кидилтериниң 2-37-13, чагаа кидилтериниң 2-41-27, информация кидилтериниң 2-20-60 култура кидилтериниң кидилтериниң 2-21-47, корректорларын 2-12-45, солун келбиги барганда 2-32-75 телефонне долаар.